

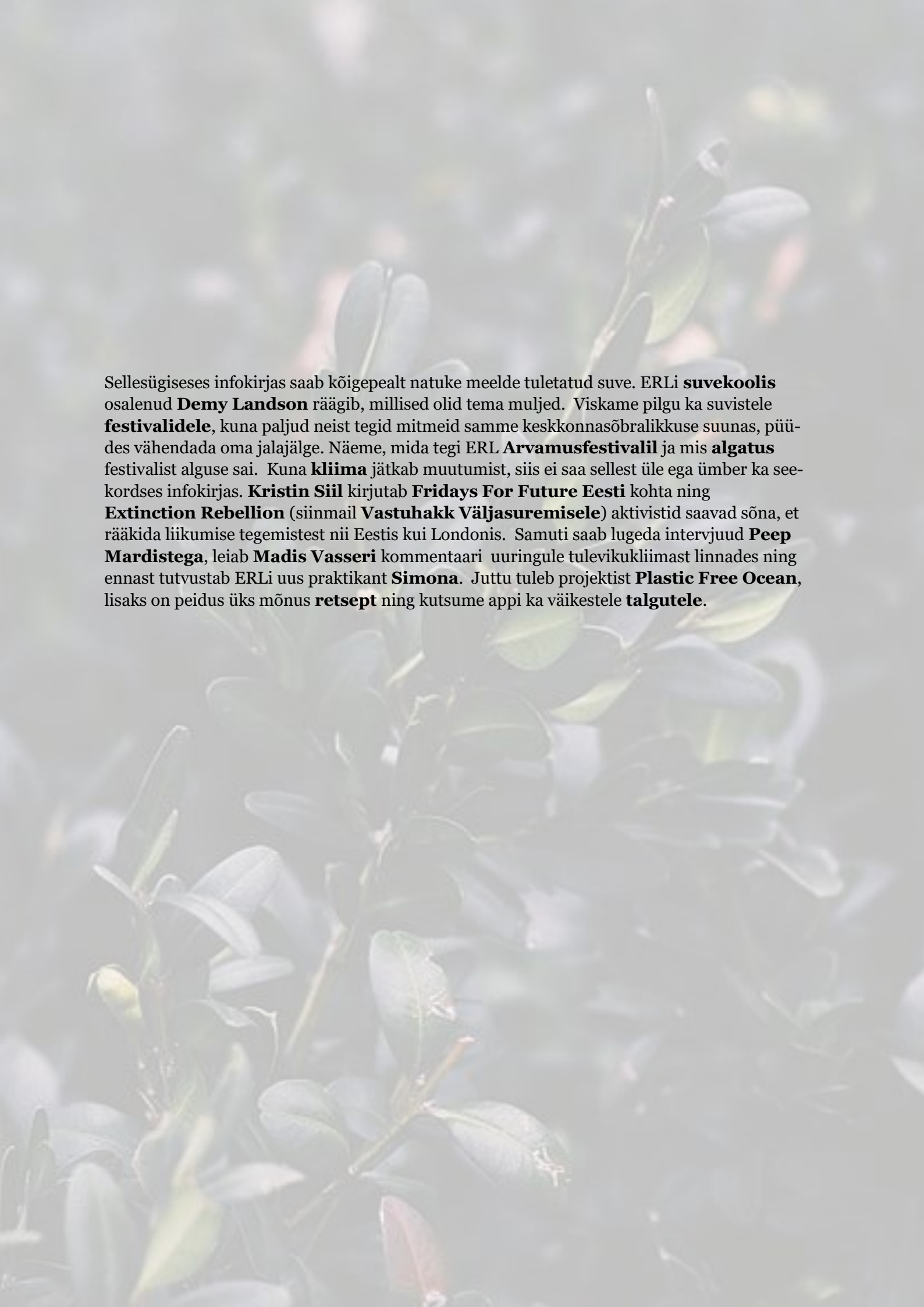
Eesti Rohelise Liikumise infokiri

Sügis 2019

**Eesti
Roheline
Liikumine**

Estonian Green Movement-FoE

Sellesügisises infokirjas saab kõigepealt natuke meelde tuletatud suve. ERLi **suvekoolis** osalenud **Demy Landson** räägib, millised olid tema muljed. Viskame pilgu ka suviste **festivalidele**, kuna paljud neist tegid mitmeid samme keskkonnasõbralikkuse suunas, püüdes vähendada oma jalajälge. Näeme, mida tegi ERL **Arvamusfestivalil** ja mis **algatus** festivalist alguse sai. Kuna **kliima** jätkab muutumist, siis ei saa sellest üle ega ümber ka seekordses infokirjas. **Kristin Siil** kirjutab **Fridays For Future Eesti** kohta ning **Extinction Rebellion** (siinmail **Vastuhakk Väljasuremisele**) aktivistid saavad sõna, et rääkida liikumise tegemistest nii Eestis kui Londonis. Samuti saab lugeda intervjuud **Peep Mardistega**, leiab **Madis Vasseri** kommentaari uuringule tulevikukliimast linnades ning ennast tutvustab ERLi uus praktikant **Simona**. Juttu tuleb projektist **Plastic Free Ocean**, lisaks on peidus üks mõnus **retsept** ning kutsume appi ka väikestele **talgutele**.

ERLi suvekool

30. juunist kuni 3. juulini toimus Matsalus Eesti Rohelise Liikumise suvekool "Elavast mullast elava toiduni". Oma muljeid jagab seal osalenud **Demy Landson**.

Kust suvekooli kohta kuulsid ja miks otsustasid sinna minna?

Suvekooli kohta kuulsin Eesti Rohelise Liikumise vabatahtlike grupist Facebookist. Läksin sinna, kuna teemad kõnetasid mind, koht tundus sobilik ja hetkel oli ka sel ajal vaba aega, mida hea meelega rakendada oluliste teemade üle arutlemiseks.

Meenuta tegevusi, milles suvekoolis osa võtsid. Milline meeldis rohkem, milline vähem, miks?

Võtsin osa peaaegu et kõigist tegevustest. Eriti sümpaatse mälestuse jättis spontaanne "vaba teema" kollapsi arutelu äikesevihma taustal. Väga meeldis ka instruksioon selle kohta, kuidas kasutada Eestis kasvavat ebatavalist taimesortimenti söögiks, miks on tarvis hoida meie mulda ning mida peaks teadma kompostimisest. Mida praktilisem ja tegutsemisrohkem koolitus, seda enam jäid asjad ka meelde. Pikalt ühel kohal istumine pole väga produktiivne.

Milliste emotsioonidega suvekoolist lahkusid?

Emotsioon oli vägev - inimestega, kellega kohtusin, sai veel edasigi pikalt arutada põnevaid teemasid. Oleme siiani teatud määral kontakti hoidnud.

Mis oleks sinu soovitus järgmiseks suvekooliks?

Rohkem praktilist õpet, väljasõite ja viise, kuidas inimesi omavahel rohkem suhtlema panna.

Mida soovitaksid kellelegi, kes kahtleb, kas suvekoolist osa võtta või mitte?

Suvekool on hea viis, kuidas kaudselt keskkonna heaks midagi ära teha ja ka oluline info talletub seal kergemini. Noh, ja muidugi saab ju täiesti suurepäraselt sööki, palju nalja ning lisaks saad teada, et sa polegi siin maailmas ainuke, kes peas sedapidi mõtteid seadnud!

Küsis Julia Gerda Sokk

ERL Arvamusfestivalil

9.-10. augustil toimus [Arvamusfestivali Hea kliima alal](#) mitu erinäolist sündmust - arutelud, *performance*, kliimaviktoriin ning temaatiliste postrite väljapanek.

Rohkem infot alal toimunu kohta leiad siit: www.kliimamuutused.ee/arvamusfestival-2019.

Hea kliima ala arutelusid saab järele vaadata [Eestimaa Looduse Fondi Youtube'i lehel](#).

Arvamusfestivali Hea Kliima ala. Foto: Mariliis Haljasorg

Arvamusfestivali raames lükkasime üheskoos Eestimaa Looduse Fondi ja Keskkonnaõiguse Keskusega käima [Eesti kliimasõbralikule tulevikule suunatud rahvaalgatuse](#). Sellega soovisime Eesti riigilt kiiret tegevust kliimamuutuse pidurdamiseks: Eesti peab saavutama kliimanetraalsuse hiljemalt 2035. aastaks teaduspõhiste ja kogu ühiskonda kaasavate õiglaste lahenduste kaudu. 30. septembril andsime algatusele kogutud **2848 allkirja** üle peaminister [Jüri Ratasele](#)

Allkirjade üleandmine enne valitsuse kliima- ja energiakomisjoni istungit 30. septembril. Foto: Katre Liiv

Festivalide keskkonnasõbralikud sammud

Sel suvel kerkisid eriti esile Eesti festivalide püüdlused olla keskkonnasõbralikud ning vähendada massiüritustest tekkivat keskkonnamõju. Kui nii mõnigi festival on juba alustamise hetkest saadik suuremal või vähemal määral keskkonnasõbralikku joont ajanud, siis mõne puhul on sellised püüdlused uue-
mad ja selles suunas tehtavad sammud esialgu väiksemad. Näiteks võib tuua laulupeo, kus loobuti ühekordsest plastist nõudest ning **mindu üle taimsest toorainest nõudele**. Samuti jagati osalejatele **ühekordsete veepudelite asemel korduvkasutatavaid**, mida ka kohapeal täita sai.

Biolagunevad nõud plastiku asemel ongi üks tavalisemaid samme keskkonnasõbralikkuse suunas, samuti ka ühekordsete nõude asendamine korduvkasutatavatega (sh nii **julgustamine oma nõud kaasa võtta** kui ka **ühekordsetest topsidest loobumine**) ja **võimalus festivalialal oma veepudelit täita** (justkui elementaarne, eks ole?).

Festival I Land Sound on jõudnud ka sammu kaugemale ning leides, et biolagunevate nõude ümbertöötlemine on Eestis ebaselge, läinud üle päris nõudele, mida külastajad söömiseks laenutada said.

(biolagunevate nõude ümbertöötlemisega ei ole tõesti veel kõik selge. Näiteks prooviti koostöös Viljandi Pärimusmuusikafestivaliga Väätsa prügilas esimest korda, kuidas biolagunevate nõude ja toidujäätmete koos töötlemine õnnestub). Rõõmsate Laste Festivalil sai samuti **laenutada päris nõusid**.

Ülejäänud üritused küll toidunõusid ei laenuta, kuid üha rohkem levib ühekordsetest joogitopsidest loobumine ning selle asemel **panditopside kasutamine** (kas Topsiring või ka Eesti Pandipakendi topsid nt Arvamusfestivalil).

Ka **prügisorteerimine** on muutunud küllalt tavaliseks. Kui laulupidu alustas prügisorteerimisega üpris tagasihoidlikult, lastes külastajatel vaid pandipakendi eraldi minema visata (toitlustajate ja ka esinejate toidukordade puhul oli sorteerimine küll põhjalikum), siis mitmetel festivalidel sorteeritakse jäätmeid rohkematesse kategooriatesse. I Land Soundil koguti lisaks muule eraldi kokku ka sigaretikonisid – spetsiaalsetesse **konitopsidesse**.

Kuna prügisorteerimine võib mõnikord osutada ootamatult keerukaks ja seda on mõistnud ka festivalid, võib sorteerimispunktide juurest küllalt tihti leida ka **inimese, kes juhendab, kuidas on õigem sorteerida**. Kõige enam võibki täheldada muutusi, mis on seotud prügiga – püüdlused prügi vähendada on seotud nii sorteerimisega kui plastiku vähendamisega (ühekordsest plastist loobumine, panditopside kasutamine).

Mõni festival on sellele lisaks hoolikalt läbi mõelnud ka jalajälje vähendamise teised aspektid. Näiteks võib tuua I Land Soundi. I Land Sound, mis püüab iga aastaga järjest väiksemat jalajälge jätta, pööras lisaks jäätmevaldkonnale tähelepanu ka transpordile, veekasutusele, hangetele ja toidutarne ahelale. Näiteks **eelistati kohalikke tarnijaid ja toorainet ning korraldati külastajatele kohalejõudmiseks ühine transport**.

Üks festival saab oma jalajälje vähendamiseks küllaltki palju ära teha, kuigi aspekte, mida selle jaoks silmas pidada, on omajagu. Ning erinevalt prügist ei paista paljud need aspektid välja, **näiteks energia- ja veekasutus**. Aga kuigi selles suhtes on tõesti raske öelda, kui säästvad ja keskkonnasõbralikud ollakse, siis näha on igatahes mitmeid häid ja positiivseid samme.

Vaata ka: <https://novaator.err.ee/976750/kuidas-korraldada-keskkonnasobralikku-uritust>

Fridays for Future

Küsimustele Fridays for Future Eesti tegemiste kohta vastab **Kristin Siil** Tallinna FFFist:

Väga tore näha, et Teil on huvi meie tegemiste vastu. Proovin küsimustele vastates arvesse võtta ka teiste liikumises osalejate seisukohti, mis mulle silma on jäänud. Üldiselt ei saa ma aga terve liikumise eest üksi rääkida.

Kas kujutasite ette, et Fridays for Future liikumine kujuneb Eestis selliseks, nagu ta praegu on? Kui ei, siis mis on üllatust valmistanud?

Kui me kevadel kliimastreikidega alustasime, siis polnud meil väga selget ettekujutust, milline see liikumine tulevikus välja võiks näha või kas me peale esimest meeleavaldust üldse jätkame. Kuna meeleavaldus kujunes aga väga edukaks, siis tundus jätkamine loogiline. Ma ei tea, kas see on meid just üllatanud, aga kindlasti ei osanud me oodata nii suurt meedia tähelepanu. Samuti ei näinud keegi ette, et oleme pool aastat hiljem kohtunud nii keskkonnaministri, presidendi kui peaministriga.

Mis probleemidega olete pidanud oma töös ja meeleavaldustel rinda pistma? Palun tooge võimalusel näide/näiteid.

Tallinnas on kõige rohkem puudu inimestest, kes oleks valmis lisaks streigile kohale tulemisele panustama ka organiseerimisse, osalema koosolekutel ja võtma vastutusi. See on viinud kohati halvema organiseerituseni või näiteks pole võtta inimest, kes vastaks kõigile pakkumistele ja kirjadele ning saaks minna töötubasid läbi viima. Kooli ja muude ettevõtmiste kõrvalt FFFi vedada on muutnud korraldajate elu stressirohkeks, on tekkinud oht läbi põleda, sest alati on tunne, et me ei tee piisavalt ja saaks palju paremini. Inimeste puudus tähendab ka seda, et mõnel nädalal, kui keegi on ära laagris või tööl, on raske leida kasvõi ühte korraldajat plakatitega Riigikogu ette streiki läbi viima. Suurematel meeleavaldustel on tekkinud tehnilisi probleeme heliga, kuna meie endi seas professionaale pole ja kõik tuleb leiutada kohapeal. Õnneks on tavaliselt rahva seas abivalmis inimesi. Kooli ajal tekitab lisaks raskusi tundidest puudumine ning läbisaamine koolidirektori ja õpetajatega, kelle suhtumine pole alati kõige positiivsem. Näiteks oleme kliimastreigil osalejate käest kuulnud, et kool keelab õpilasel protestidest osa võtta, kuigi lapsevanem on kirjaliku nõusoleku andnud ja seaduslikult neil õigust keelata pole.

Millal olete tundnud, et olete midagi ära saavutanud? Palun tooge võimalusel näide/näiteid.

Saavutushetki on olnud mitmeid, mõned neist on olnud seoses streigi korraldamisega, teised jälle tundega, et meid on kuulda võetud. Esimene eriline hetk minu jaoks oli 15. märtsi meeleavaldus, kui ma nägin, kui palju eri vanusest ja eri elualadelt inimesi oli kohale tulnud ning õhtul kajastas streiki ka "Aktuaalne kaamera" oma põhiuudistes. Alates sellest hetkest hakkas käima aktiivsem avalik diskussioon kliima teemadel, meid kutsuti intervjuudele ja saadettesse ning järjest enam kirjutati sel teemal artikleid ja arvamslugusid. Oluline hetk oli ka president Kersti Kaljulaidi toetus, kui ta mainis kliimastreike oma kõnedes ja rõhutas mitmel korral kliimamuutusega võitlemise olulisust. Kohtumised presidendi ja peaministriga tähendasid, et olime suutnud viia oma sõnumi võimul olevate inimesteni. Saavutuseks loeksin ka seda, et oleme saanud tagasisidet näiteks keskkonnaministeriumi ametnikult, kelle sõnul meie tegevus aitab seal asju liikuma panna ning annab neilegi lootust juurde.

27. septembri kliimastreik Tallinnas

Mida soovitate kellelegi, kes on mõelnud meelevaldustele tulla, kuid ei julge või ei tea, mida oodata?

Kui kliima ja keskkond on südamelähedased, siis on kliimastreigid erakordne võimalus kuulata ja jagada mõtteid inimestega, kes tunnevad ja mõtlevad samamoodi. Näha enda ees rahvamassi, kes samuti saab aru, kui tõsine on olukord, ning tunda, et sa pole oma mures ükski — see annab lootust ja tugeva emotsiooni, mille abil jälle edasi minna. Meie meelevaldused toimuvad üsna vabas vormis ja keegi pole kohustatud terve aja kohal olema või plakatiga vehkima. Ka tagasihoidlikum inimene saab osa võtta ja soovi korral tagareas kõnesid kuulata. Meelevaldused on kõik rangelt rahumeelsed ja siimaani olnud ka täiesti seaduslikud, seega karta pole midagi, võita aga palju rohkem.

Kliimastreik 20. septembril Tartus

Kas ERL (või üleüldse keegi) saaks teid teie töös mingil moel aidata?

Aidata saab meid kindlasti ja mitmel moel. Me oleme suures osas tavalised noored, kes pole spetsialiseerunud ei pressiteadete kirjutamisele ega organisatsiooni juhtimisele. Mõned tegevused, milles meil toetust oleks vaja, on:

1. Raamatupidamine paar korda aastas MTÜ Loodusvõlu jaoks (loodud peamiselt liikumise rahalise poole organiseerimiseks)
2. Usaldusväärsetest teaduslikest allikatest sisend faktide osas, mida argumenteerimisel kasutada
3. Kontoriruumid Tallinnas koosolekute pidamiseks ja töötamiseks
4. Ruumid plakatitegemise töötubade läbiviimiseks Tallinnas
5. Professionaalne pilk pressiteadete ülevaatamiseks
6. Nõu organisatsiooni juhtimise ja struktuuri osas (kuidas efektiivselt töötada, milliseid rolle oleks kindlasti vaja, milliseid suhtlusplatvorme kasutada jne)
7. Kontaktid inimestega teistest Eesti linnadest, kes oleks valmis streike korraldama (eriti Ida-Virumaal ja Narvas)
8. Finantseering erinevate ürituste korraldamiseks ja nt plakatite, klepsude printimiseks.

Kliimastreik 27. septembril Tartus

Mis plaanid on Fridays for Future Eestil sügiseks?

Sügisel on plaanis jätkata igareedeste streikidega Tallinnas ja Tartus ning loodetavasti liita juurde veel linnu üle Eesti. Septembrikuu tipphetk oli 20.-27. septembril, kui toimus ülemaailmne üritus "Week For Future" ehk "Nädal Tuleviku Nimel". Selle raames korraldati nii filmiõhtuid kui loenguid ning võeti osa maailmakoristuspäevast. Nädal kulmineerus suure streigiga 27. septembril. Soovitame jälgida meie Facebooki lehte, kuhu jõuab värsket info uute ürituste ja muu olulise kohta.

Küsis Julia Gerda Sokk

Extinction Rebellion

Uurime lähemalt keskkonnaliikumise *Extinction Rebellion* ettevõtmisi nii Suurbritannia kui ka Eesti kontekstis.

Kuidas on liikumisega lood Suurbritannias, räägib **Juta Kruusmäe** (London):

Kas XR on Londonis/Suurbritannias populaarne? Miks on/ei ole?

Londonis, jah! Mõned linnad on aktiivsemad, siin neil ka oma grupp, aga nende populaarsust ei tea, aga kui meil olid eelmisel sügisel pealinnas massiaktsioonid, nt viie-silla-blokaad, siis olid küll üle UK inimesed kohale tulnud. Maru!

Miks popp? Ju XR-i narratiiv meeldib inimestele, sealjuures see, et XR ei süüdistata keskkonnakatastroofis indiviidi vaid süsteemi, öeldes, et praegu peab võtma radikaalseid samme selle parema keskkonna ja heaolu nimel. Rõhutavad süsteemset muutust, mitte vaid seda, et indiviid peab tarbima teistmoodi, kui-igi see on teretulnud.

Inglastel on juba olnud hipiliikumine jm, mis on toonud hulgi inimesi tänavatele protestima, üldse neil on tugevam kogukonnaalgatuste traditsioon, nii on loomulik, et XR-il osaleb nii noori kui vanu.

Neil on väga tugev kohalolu veebis, lisaks tehakse palju üritusi, kus kohe ei pea protestis osalema, vaid kuulama. Nt loenguid pealkirjaga „*What is Climate Emergency and what to do about it?*“ tehakse meil igal pool, igal hooajal uuesti ja uuesti, et uusi liikmeid saada ja infot jagada. Väga palju on rõhku pandud sotsiaalmeediale, nt Twitterile, kus nad püüavad olla keskkonnakaose osas interseksionaalsed, tuues üle maailma välja lugusid, kus ebavõrdsus inimgruppide vahel ristub keskkonnaprobleemidega. Suur rõhk on lööklausete ja sümbolite kasutamisel, see tundub ka inimestele väga hästi peale minevat.

Inimestele ikkagi ka meeldib loodus, sinne rahvas näiteks armastab pikki rännakuid oma rohelistel radadel linnast väljas.

Kes osalevad?

Eri põlvkonnad. Pigem valge keskklass ja madalam klass. Eri keskkonnagrupid ja nende aktivistid. Nagu ka eelmisel aastal, nii ka sel aastal tehakse oktoobrikuise põhiprotesti ajal lapse- ja peresõbralik ala, kus vahistamisrisk on nullilähedane, need alad on samuti populaarsed.

Kes ei osale? Aafrika juurtega inimesed, kes muude asjade kõrval võivad peljata kinniistumist, kuna UK-s otsitakse neid tihti alusetult tänaval läbi. Aga olen kohanud ka inimesi, kes UK-s kodakondsust taotledes küll väldivad tänavakäikude, kuid aitavad kaasa nt kunstimaterjalide koostamisel vaikes töötoas XR ürituste eel.

Kuna XR püüab meelitada masse, siis vahel nende põhimõtted ja kogukond hoiavad eemale äärmusi, nt anarhiste, kes peavad XR-i liiga leebeks kapitalistliku süsteemi kritiseerimises.

Mida üldiselt XR-st arvatakse?

Mu tuttavad, kes töötavad mõnes keskkonnakaitseorganisatsioonis, keskkonnaajakirjanikuna või -nõunikuna jms, suhtuvad pigem skeptiliselt, et tänavatel märatsemine justkui ei ole osa lahendusest, peaks ikka lahendusi pakkuma.

Tavakodanikud lihtsalt kortsutavad kulmu, et mis te blokeerite teid keset tööpäeva või sarnaselt eelmistega, et ega see karjumine ei aita.

Kritiseeritud on seda, kuidas paljud keskkonnakaitseliikumised, sealhulgas XR ei ole piisavalt kaasavad eri rahvusest inimeste hääle edasi kandmisel ja ürituste korraldamistel.

Viie silla blokaad Westminster'i sillal 2018. aasta novembris

Kas Sinu arvates on XR olnud Londonis/Suurbritannias mõjukas? Mida on saavutatud ja mida tahetakse saavutada?

Põgus näide... Pärast läbirääkimisi kohaliku juba eksisteerinud aktivistide grupiga nõustus KOV ühes Londoni linnaosas koos aktivistidega keskkonnaalaseid muudatusi planeerima ja isegi XR loengut lubati avalikult reklaamida. See viimane toetus kõlas erandlikuna kontekstis, kus isegi mõni kuulus heategevuslik kaltsukas ei ole tahtnud oma nime koos mässumeelse XR-ga mainida. Selles näites võtsid juba tugeva kogukonna algatuse liikmed osa XR iganädalatest üritustest ja said nii isegi enam toetajaskonda. Meedias on enam keskkonnateemasid üleval olnud, sealjuures XR ürituste kohta, nt meediaväljaanne *The Guardian* on kuulus selle poolest, et nad on rohkem keskkonnakaitset toetavalt lugusid kajastanud.

Kui massiliselt populaarne on XR, on juba saavutus omaette, mõned poliitikud on neid avalikult toetanud. Aga suuremad muutused ootavad ees, nt kas UK-s peatatakse *fracking* või mitte.

Mil viisil oma eesmärged saavutada tahetakse?

Palju on rõhku sellel, et osad inimesed teeks piisavalt skandaalseid asju, mis võivad vahistamisega lõppeda, nt grafiti tegemine avaliku hoone seinale, teede blokeerimine, et ikka meedia kajastaks. Aga et asjad läheksid hästi, kaasavad nad siiski politseid, nt ütlevad ette kus ja kui pikalt nad mõne silla või tee kinni panevad, see aitab kaasa turvalisuse tagamisele.

Tehakse koolitusi nii vägivaldliku kodanikuallumatusena kui ka keskkonnakatastroofi kohta üldse. Samuti seltskondlikke üritusi, nagu ühislaulmisi või töötube, et selgitada, kuidas politseinikega rääkida ja ka festivale enne suuri aktsioone jne. Veebiseminari tehakse, nt räägitakse looduse hävimise leinamisest ja vägivaldust kommunikatsioonist.

On küll ülelinnalisi suuri üritusi ja koosolekuid, aga ikkagi on Londonis rühmitused aktiivsed ka linnaosade kaupa. Igas linnaosas veel pole. Nii üle Londoni kui ka linnaosades on kujunenud välja teatud meeskonnad, kus tihti on inimesed, kes tegelevad artiklite ja meedia uurimisega, kunstimeeskond, *Direct Action* ja palju muud.

Mis aktsioone/tegevusi on lähiajal plaanis?

Oktoobris on oodata tihedalt üritusi, nõnda nagu ka ülemaailmselt XR rindel. Sealjuures siis hõivatakse kolm Londoni populaarset ja tähtsat kohta, XR soovib inimestel võtta töölt vaba päev, osalemaks 7. oktoobril.

Miks on XR oluline?

Vastupidiselt oma eakaaslastele väljaspool XRi arvan, et mäss on osa lahendusest, vaja on tekitada momentum, kust sellised hääled nagu David Attenborough, Greta Thunberg jm saavad välja kostuda, ning organisatsioonid-valitsused võtaks ka suuremaid samme.

Me vajame erisuguseid liikumisi, nii neid, kes publitseerivad artikleid, mõtlevad konkreetsetele teaduslikele lahendustele, kui ka neid, kes tänaval mässaksid. Ja palju muud...

Protestiteooria ütleb, et inimesed liituvad liikumisega, kui nad ei saa ilma (nt mustanahaliste vastupanuliikumine USAs), või kui seal on juba ees piisavalt palju inimesi. XR on masside meelitamisega küll hästi teinud, nii et enamgi veel liituvad. Nii on neil ka suurem kõlapind keskkonnakaitse sõnumite edastamisel.

Vannid sümboliseerivad veekulu rõivatööstuses. Londoni Moenädala vastane üritus selle aasta septembris.

F
o
t
o
d
J
u
t
a
K
r
u
u
s
m
ä
e

Extinction Rebellioni Eesti harust ehk Vastuhakust Väljasuremisele räägib **Tiiu Lausmaa**.

Mis on Vastuhakk Väljasuremisele (VV) Eesti? Mida saavutada tahetakse?

Me oleme oma liikumise nimetanud "Vastuhakk Väljasuremisele Eesti". See on meie kohalik Eesti grupp, osa rahvusvahelisest liikumisest *Extinction Rebellion*, alguse saanud Ühendkuningriigist. Tegu on liikumisega, mis üritab saavutada suuri muutusi keskkonnapoliitikas, et vältida või pehmedada hetkel meid kõiki ähvardavat kliimakatastroofi. Praeguses olukorras samamoodi edasi minnes ootab inimkonda ja ka enamikke teisi loomaliike suure tõenäosusega väljasuremine juba käesoleva sajandi lõpuks, kui mitte varem. Sellest ka nimi Vastuhakk Väljasuremisele. Me ei soovi, et valitsus ja hiigel korporatsioonid meid vaikselt haua poole juhiks, ilma et enamik inimesi sellest arugi saaks. Soovime näidata, et me pole mitte mingil viisil rahul sellega, kuidas praegusel hetkel looduskeskkonnaga käitutakse.

Meil on 3 põhinõudmist:

1. Valitsus peab mõistma ja kommunikeerima kliimamuutuste täit tõsidust ning tagasi pöörama mitte-kooskõlalised poliitikad.
2. Valitsus peab vastu võtma siduvad poliitikad CO₂ heitmete vähendamiseks suhtelise nullini aastaks 2025.
3. Valitsus peab looma kodanikekogu, kes koostöös teadlastega neid muudatusi üle vaatavad.

Kuidas tegutsete ja milliseid aktsioone olete korraldanud?

Me üritame korraldada aktsioone samadel aegadel kui XR rahvusvaheline grupp, näiteks tuleb nüüd 07.10 - 14.10 *International Rebellion Week*. Me oleme siamaani teinud suhteliselt väikesi aktsioone, viimane oli 13.09 konverentsi "Kliimanetraalsus - häving või edu?" ajal.

Kes osalevad?

Osalevad vabatahtlikud, kes on sama mures ökoloogilise kriisi pärast kui meie.

Kuivõrd on Sul olnud kokkupuudet XR harudega teistes riikides? Kas oskad võrrelda – mille poolest Vastuhakk Väljasuremisele Eesti eristub/sarnaneb liikumise teiste harudega? Kas on ka mingid spetsiifilisemalt kohalikud eesmärgid? Või teatud kohalikud eripärad, mida peab arvestama?

Kokkupuude on olemas, mina olen osalenud ka näiteks XR Helsingi aktsioonidel. Mujal on need liikumised veidi suuremad, Eestis peame veel kasvama. Põhinõudmised on kõigil gruppidel samad, erineb vast see, mida konkreetses riigis teha saab. Näiteks on Eestis vaja väljuda põlevkivienergeetikast ning lõpetada metsade lageraie, samuti on väga oluline lõpetada loomakasvatuse praktiseerimine.

Mis teeb sinu hinnangul XRi näiteks Suurbritannias küllaltki mõjukaks liikumiseks (nt kuulutati liikumise surve tõttu riiklikul tasandil välja kliimakriis kui hädaohukord)?

Suurbritannias on see liikumine tegelikult kasvanud välja juba ammu eksisteerinud teistest liikumistest, mis tähendab, et korraldajatel on palju rohkem kogemusi ja teadmisi, et asja tõesti suurelt ette võtta. Ühtlasi on ju Inglismaal väga tugev protesti- ja kodanikuaktivismi kultuur üleüldiselt, kui me mõtleme näiteks naisõiguslaste peale. Ma usun, et rolli mängib ka see, et tegu on üldiselt suuremal määral heaoluühis-

konnaga, kus inimestel on rohkem aega võimalik panustada vabatahtlikku töösse.

Kuivõrd hästi Vastuhakku Väljasuremisele Eestis teatakse? Kuidas liikumisse suhtutakse?

Eestis ei teata VV (XR) liikumisest veel eriti midagi ja inimeste suhtumine on olnud üsna ettevaatlik, kuna nende tegutsemine on üsna radikaalne ja nõuab palju julgust.

Mis aktsioone/tegevusi on lähiajal plaanis?

Lähiajal plaanime 07.10 - 14.10 nädalal midagi korda saata.

Miks on VV Eesti oluline?

See liikumine on oluline, sest muutused, mida peame saavutama inimkonna tuleviku nimel, on enneolematult suured ja selle saavutamiseks on tarvis radikaalseid, kuid toimivaid strateegiaid, mis XR liikumises on võrreldes teiste liikumistega väga läbimõeldud ja ka juba tõestanud end edukatena.

Küsis Kaia Beilmann

Globaalse soojenemise mõju linnadele

([inglisekeelse artikli The Guardianis leiab siit](#))

Madis Vasseri kommentaar:

The Guardian kirjeldab teadusuuringut, mis prognoosib maailma erinevate linnade olusid aastaks 2050.

Tallinnas võiks selleks ajaks olla näiteks Bratislava kliima. Aga mis kliima on sel ajal Bratislavas? Canberra, Austraalia!

Esmapilgul ehk kõlab isegi meeldivalt, et suvine maksimumtemperatuur võib siin Eestis antud uurimuse kohaselt kuni viie kraadi võrra tõusta. Nigela +20 asemel oleks nauditav +25 kraadi. Aga kui kuuma +35 asemel on hoopis kõrvetav +40? Siis on meil probleem, milleks peab valmistuma juba täna.

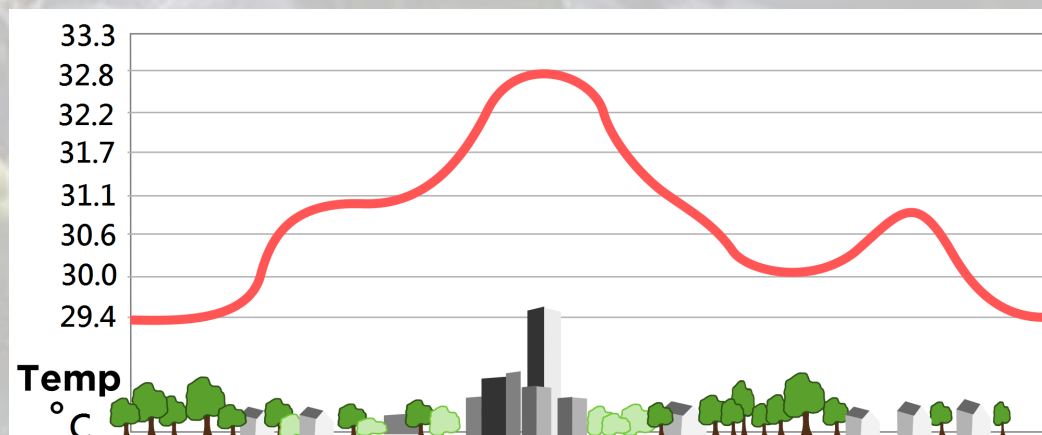
Vaadates tuleviku kliimatingimusi ning üha kasvavat linnastumist, on selge, et inimkond on jalutanud ökolõksu. Tööd on linnas jalaga segada, vesi tuleb kraanist ja söök poest. Ja kui läheb liiga palavaks, saab alati õhukonditsioneer sisse lülitada. Välja arvatud juhul, kui seade üle kuumeneb või elekter kaob, nagu juhtus hiljuti keset kuumalainet New Yorgis. Väljas oli tol hetkel sooja 38 kraadi.

Teadustöö autoreid paneb kõige rohkem muretsema aga see, et vaadeldud suurlinnadest viiendiku puhul muutub kliima niivõrd, et tingimusi, mis seal seetõttu tekivad, ei eksisteeri hetkel kusagil. On üsna tõenäoline, et stabiilse kliima ajastul rajatud taristu ei ole nendeks tundmatuteks oludeks valmis. Üks asi on keskmine temperatuur, teine aga linnades tekkiv "kuumasaare efekt", kus mõnusa musta asfaldi kohal võivad temperatuurid tõusta keskmisest oluliselt kõrgemale. Tõenäoliselt on see kõik aga vaid väike ebamugavus, arvestades potentsiaalseid probleeme ennustamatutes oludes toidu tootmisega.

Olgu veel öeldud, et konkreetse töö autorid toovad välja, et tegemist on parima võimaliku stsenaariumiga. Mudelis on võetud julge eeldus, et seni suuresti ebaefektiivsed kliimapoliitikad on suutnud maailma keskmist kuumenemist kuidagi pidurdada 1.4 kraadini. Hetkel lubavad realistlikud hinnangud 3-5 kraadi kuumemat ülemaailmset kliimat, selle mõjusid pole võimalik täpselt ette ennustada. Eesti kontekstis võib sel juhul mõelda aastast 2050 umbes nii: Ülemiste järv aurab ära, aga Tallinn on ikkagi vee all.

Mida siis üks tavaline Eesti Rohelise Liikumise liige selle teadmise valguses teha võiks? Üks asi on nõuda oma riigilt ambitsioonikamaid kliimameetmeid, aga tark oleks teha ka samme, mis arvestavad olukorra teatava halvenemisega. Võib-olla **valida kodulinnas uue parkla asemel mõnus roheline park**. Ehk on võimalik ka **oma maja ümbrusesse või katusele haljastust lisada**. Võimalusel **kaaluda ka üldse linnast ära kolimist, vähemalt kuumadeks suvekuudeks**. See võib kõlada ekstreemselt, aga arvestage, et artikli autorite tagasihoidlike ennustuste kohaselt on see kõik juba 30 aasta pärast reaalsus.

Linna soojussaar

Plastic Free Ocean projekt

Projektist räägib **Merilin Raudna-Kristoffersen**.

Millele Plastic Free Ocean projekt keskendub ja miks on see oluline?

Projekt keskendub Läänemere suurenevale plastikureostusele ning sellele, kuidas vältida plastiku sattumist veeringesse. Meres on juba väga palju prügi, selle sealt välja saamine on keeruline, nii et probleemiga tasub tegeleda samm enne ehk ennetada plastiku vette sattumist. Kõige lihtsam viis selleks on plastikut mitte kasutada. Tundub keeruline, aga projekti tegevustega püüamegi erinevaid viise tutvustada ja inimestele probleemi tõsidust näidata. Samuti suhtleme ettevõtetega, kes ühekordseid plastiktooteid igapäevaselt kasutavad ja müüvad ning veename neid leidma keskkonnasõbralikumaid alternatiive, mis tihti on ka majanduslikult kasulikumad.

Mis on projekti eesmärk?

Projekti eesmärk on pöörata plastikuprobleemile rohkem tähelepanu ning seeläbi suunata inimesi ja ettevõtteid vähem ühekordselt kasutatavat plastikut ostma ja tarbima. Laiem eesmärk on muidugi vähendada veeringesse ja merre sattuva plastiku kogust.

Mis tegevused on projekti raames juba toimunud ja mis tegevused veel planeeritud on?

Seni oleme ERLi Facebooki lehel iganädalaselt jaganud plastikuteemalisi artikleid ning sellega jätkame kuni projekti lõpuni järgmise aasta märtsis. Kevadel toimus Gustav Adolphi Gümnaasiumi põhikooli õpilastele loeng Läänemere teemal, kus arutasime Läänemere keskkonnaprobleeme ja nende võimalikke lahendusi. Suve alguses toimus koostöös Tartu Loodusmaja ja AEGEE Tartuga *plogging* üritus, kus mitu gruppi inimesi käisid mööda Tartut ja korjasid tänavatelt prügi, hiljem juhendati, kuidas prügi sorteerida. Lisaks sai töötoas endale ise valmistada looduslikest materjalidest ja mikroplastivaba kehakooriga. Suve lõpus osalesime Tallinna Loomaaia sünnipäeval, kus oli Läänemere-teemaline viktoriin ja kutsusime üles loomaaia territooriumil prügi leides seda üles korjama. **Oktoobri keskel (12.10) korraldame Tartu Loodusmajas mikroplasti-teemalise töötoa.** Plaan on Emajõe vett filtreerida ja vaadata, kas ja kui palju mikroplasti seal on. Esimesed proovid näitavad, et töötoas ootab mikroskoobi all üsna värviline pilt. Oodatud on kõik huvilised!

Selleaastane Roheväljakutse toimub samuti Plastic Free Ocean projekti raames 15.-24. novembril. Keskseks teemaks on mõistagi plastik ja võimalused selle vähendamiseks kodumajapidamises ja igapäevaelus.

Pärast neid tegevusi on plaanis suhelda erinevate ettevõtetega, et näidata neile keskkonnasõbralikke alternatiive ühekordselt kasutatavast plastikust loobumiseks. Plaanime tegevuse suunata eriti kohvikutele ja asutustele, kes müüvad ühekordseid kohvitopse, et neid motiveerida oma topsiga ostmisel näiteks soodsamat hinda pakkuma.

Plastic Free Ocean on Meie Ühise Läänemere (*Coalition Clean Baltic*) kampaania “Plastikuvaba Läänemeri” jätkuprojekt, mida rahastab *Swedish Postcode Foundation*.

[projekti kirjeldus ERLi kodulehel](#)

Peep Mardiste meenutab tegemisi ERLis ja Euroopas

Mis sind 1992. aastal Eesti Rohelisse Liikumisse tõi?

Tõi mingi loogiline asjade kulg. Mind pandi noore tudengina juhtima Tartu Üliõpilaste Looduskaitseringi ja kuna ringi vanad olijad suhtlesid aktiivselt ka ERLi rahvaga, siis hakkasin minagi mingite asjaajamiste tõttu järjest rohkem roheliste kontorisse sattuma. ERL oli toona muidugi nii võimas kaubamärk, et juba nende kontor is olemine, rääkimata selliste kuulsustega nagu **Valdur Lahtvee** või **Tõnu Oja** paari sõna vahetamine oli tohutu au. Hiljem olen mõlemaga palju koos töötanud, aga see ammuli sui alt üles vaatamine ja aukartus on siiani väga hästi meeles. Kontor oli toona Tartus restoran "Volga" vastas mingis hoovimajas, varsti liiguti edasi Veski tänavale. Kuna tudengina oli ilmselt piisavalt vaba aega, siis seal Veski 35 kontor is hakkasin vabatahtlikuna ERLil abiks käima ja nii ta läks. Viis aastat hiljem kutsus **Rein Ahas** mind juba ERL palgaliseks tegevjuhiks.

Kuidas on ajad ERLis muutunud ja kuidas on ERL ajaga muutunud?

Kindlasti oli ERL täiesti teistsugune oma esimestel aastatel, mida tean rohkem teiste lugudest ja kõrvaltvaatajana. Veel Nõukogude Liidu päevil kavandati Pandiverre suurt fosforiidikaevandust ja ERL mängis kohe asutamisest peale 1988. aastal fosforiidisõjas olulist rolli. ERL katuse alt käis ühel või teisel moel läbi suur osa iseseisvusvõitluse koorekihist, alates **Lennart Merist**. Ja kui tehti esimene eesimeelne valitsus, siis oli vist kuidagi iseenesestmõistetav, et keskkonnaminister tuli ERList ja selleks oli **Toomas Frey**. Seda on täna veider mõelda, aga algul oligi ERL paralleelselt nii roheline partei kui keskkonnaorganisatsioon, aga siis olidki teistsugused ajad. Pärast tormilisi algusaastaid on ERL toimetanud klassikalise survegrupina. Olnud ehk laiaade rahvahulka jaoks vähem nähtaval, aga kahtlemata toimekas ja mõjukas. Vahel on tegevusi, kontoreid ja töötajaid olnud rohkem, vahel vähem. Mõned juhatused on rohkem tähtsaks pidanud oma liikmete harimist, mõned pigem nii-öelda väljapoole suunatud asju, näiteks riiklikes asjades kaasaraäkimist. See vist käibki niimoodi üles-alla. Aga ERL on tugev organisatsioon, meie seisukohtade vastu on kogu aeg huvi tuntud ja tulevik on helge.

Tegid oma magistr töö välisabist Eesti keskkonnakaitstes. Millest selline teemavalik?

Mind on rahvusvaheline koostöö kogu aeg huvitanud, ka ERLis olen väliskoostööle algusest peale väga palju tähelepanu pööranud. On selge, et ühe riigi tegevus mõjutab teiste keskkonnaseisundit ja üksteisega arvestamine või mitteamarvestamine on põnevad teemad. Olen uurinud seda ülikoolis teoreetiliselt, aga mul on olnud õnne globaalset keskkonnakoostööd ja läbirääkimisi ka praktikuna seestpoolt näha. Viimasest tosinast aastast olen pea poole Eestist ära olnud, algul nõunikuna Brüsselis Euroopa Parlamendis ja hiljuti keskkonnadiplomaadina Genfis ÜROs. Pärast seda tundsin, et nende kogemuste pinnalt oleks aus vabatahtlikuna jälle ERLis pisut panustada, sest mõnes mõttes on ERL mind sellele rahvusvahelisele orbiidile lennutanud.

Mis teemadega sa välismaal tegelesid?

Europarlamendis analüüsisin uute keskkonnaseaduste eelnõusid, valmistasin saadik **Andres Tarandile** ette muudatusettepanekuid, kogusin taustainfot, suhtlesin. Tarand on kõige ägedam ülemus, kes mul kunagi on olnud. Keskkonnaküsimustes proff, aga muidu ka tohutu elukogemus, haritus ja võime suuri seoseid näha. Genfis korraldasin viis aastat ÜRO ametnikuna veemajandusteemalise nõu ja arenguabi andmist kümnes endises liiduvabariigis, alates Valgevenest läänes kuni Kõrgõzstanini idas. Olin väga palju aega riikides kohal, sest kui õigete inimestega pidevalt teed või viina ei joo, siis asjad ei liigu. Väga äge kogemus.

Kui meenub, siis palun too mõni meeldejääv seik ERLis töötades.

Ma fännan aktsioone. Üks lõbusamaid oli ammune demonstratsioon keskkonnaministeeriumi ees, kus koos looduskaitseringi rahvaga nõudsimine minister **Kranichi** tagasiastumist. Metsaraiega oli toona olukord täiesti käest ära, nagu kahjuks praegugi. Keegi oli kusagilt välja võlunud hiigelsuure Reformierakonna valimisplakati, voogava viljapõlluga ja puha. Asendamisime seal natuke tekste ja olime seltskonnaga hommikul keskkonnaministeeriumi ees, kui Kranich ja teised tööle jõudsid. Taustaks lasksime kõlarist kõrvulukustavat mootorsae üürgamist. Muidugi olime varakult kohale kutsunud kaameramehed ja üks ajakirjanikud said sealt häid kaadreid. Minister ja tema partei olid arusaadavalt nõrkinud, aga nagu hiljem kuulsime, oli ministeeriumis meil palju pöidlahoidjaid, vaatamata tööd se-gavale saehäälele. Ega me pole kunagi niisama pulli pärast plakatitega tänavale tulnud, metsa teemal olime tookord aastaid ministeeriumiga kirju vahetanud, komisjonides vaielnud, kuni ühel hetkel tundus, et puhta viisakusega enam ei saa. Täna on mõnes mõttes kiiva kiskuva metsanduse arengukavaga sarnane olukord, lihtsalt trummilööjaks on sedapuhku **Eesti Metsa Abiks**.

Kui meenub, siis palun too mõni meeldejääv seik Euroopas (Eestist väljas) töötades.

Jällegi igasuguste demonstratsioonidega on palju nalja saanud. Olen sattunud ühe väikse mutrina kaasa lööma ka 10 000 osalejaga demonstratsioonide ettevalmistamises ja seda logistikat on põnev näha. Need demonstratsioonid on alati lõbusad – väikesed orkestrid kaasa jalutamas, väga kirju seltskond anarhistidest feministideni. Kõige suuremad sellised demonstratsioonid on olnud mingite tähtsate koosolekute ajal – Euroopa Liidu riigipeade kokkusaamised, Maailmapanga aastakoosolekud jne. Euroopas on politsei sellega harjunud ja hammustab kiiresti läbi, mis juhtuda võib. Mehhikos Maaailma Kaubandusorganisatsiooni koosoleku näitel polnud politseil selliste asjadega kogemust ja nad kavaldati üle nii strateegilistes kohtades sildadelt ja ehituskraanadelt hiiglaslike plakatite lahtirullimise või kõrvalistelt tänavatelt konverentsikeskuse ette imbumisega. Nende stiil oli rohkem salapolitsei kasutamine, ühe tabasin keset päeva oma hotellituppa sisenedes. Eks selliste seltskondadega läbikäimine on ka kapole silma jäänud, olen vestlemas käinud, mul on seal ilmselt nimeline toimik.

Aga sisulisema poole pealt oli põnev aeg näiteks enne Euroopa Liiduga liitumist, kui keskkonnadirektiivide ülevõtmist läbi räägiti. Kui meie ministeerium ERLi soovitusi ei kuulunud, siis suutsime pidevalt Brüsseli vahet pendeldades oma sõnumid väga hästi Euroopa Liidu poolsete läbirääkijateni viia. Sain siis suhelda nii komisjoni keskkonnavoliniku **Margot Wallströmiga**, kes on täna Rootsi välisminister, aga näiteks ka läbirääkimistega seotud parlamendisaadikutega. Eks iga asja puhul tuleb vaadata, mismoodi oma eesmärged kõige tõenäolisem saavutada on.

Küsis Julia Gerda Sokk

ERLi uus praktikant Tšehhist tutvustab ennast:

Hello, my name is Simona and I am really grateful to be on an internship in Eesti Roheline Liikumine. I am from the Czech Republic and my country is much warmer than yours! It has been raining almost each day since I have been here. But even if this can be annoying, I think that is also something very valuable. I come from the part of the Czech Republic which is one of the warmest and driest in my country. In some small villages people are already affected by drought, though I personally live in quite a big city named Brno where it is not so visible, except for the hot weather. This is also the topic of my thesis, in which I am doing research about drought in two small villages and talking to people who are influenced by these dry seasons, such as farmers, foresters, wine growers and so on.

During my long journey to Estonia, which took me about twenty five hours by several buses, I was also impressed by how much forest there is in Estonia. Then I found on the internet that about half of your country is just forests. Czech Republic has only four hundred hectares more forest than Estonia, although it is almost twice as big. Both countries have more than two thousand hectares of forest cover. Although my journey was really long, I could be happy thanks to two things. First, thanks to consciousness that my journey was less harmful to the planet, because I did not take a plane and second, thanks to these forests that surrounded me from each side.

As you might have guessed, I study the environment. But I have also studied journalism during my bachelor's degree, so I like to write about all these things. Besides from writing, I love to travel and run, which I enjoy a lot here, thanks to your nature. Gradually I learned that you also have environmental problems in Estonia, such as production of shale oil or forest fires. I think it is really important that we should not take these issues as separate for each country, but as something that matters to all of us. So I hope that as the intern in Eesti Roheline Liikumine I will bring here something from my country and also learn more about Estonia.

Roheväljakutse tuleb taas!

Nagu need, kes paar lehekülge varem juba lugesid *Plastic Free Ocean* projektist, teada said, tuleb selle projekti raames varsti uuesti ka roheväljakutse.

Selleaastane roheväljakutse toimub **15.-24. novembril** ja keskendub **plastikuprobleemile**. Kuidas ühekordselt kasutatava plastiku kasutamist vähendada? Kuidas igapäevaselt plastivabaid valikuid teha? Miks plast üldse halb on? Kuidas ise teha plastikuvabu tooteid? Väljakutse raames saab teistega oma kogemusi jagada ning õppida enda ja keskkonna jaoks paremaid valikuid tegema.

Täpsem info peagi!

*Praegusel aastaajal, kui värskaid aedvilju veel jagub, aga õues on juba külm, on hea võimalus end soojendada mõne mõnusa supiga. Ning et soojendavat suppi ka hiljemgi veel nautida saaks, jagab **Marilyn Eessalu** boršipõhja retsepti.*

Boršipõhi

3 kg kapsast
1 kg porgandit
1 kg peeti
1 kg suvikõrvitsat
500 g sibulat
500 g tomatit
0.5 l õli
100 g suhkrut
5 -10 sl soola
5 lehte loorberit
4 sl äädikat (30%)
20 tera musta pipart

Valmistamine

Riivi porgand, peet ja suvikõrvits, viiluta kapsas.

Koori ja tükelda tomatid ning sibulad.

Aja suures potis õli kuumaks, pane sinna riivitud peet ja porgand ning prae 5 minutit.

Lisa kapsas, pipar, sool, suhkur ja loorberilehed, keeda aeg-ajalt segades 20 minutit.

Lisa ka tomati-, suvikõrvitsa- ja sibulatükid ning keeda 20 minutit.

Viimasena lisa äädikas, sega hoolega ja keeda veel 2–3 minutit.

Vala kuum salat steriliseeritud purkidesse ja kaaneta.

Supi valmistamiseks lisa boršipõhjale vett (1:1) ning soovi korral liha ja kuumuta keemiseni.

Mugandatud Toidutare.ee retseptist „Endatehtud boršipõhi”.

Jõuluks koju!

Nagu kõik, kes meil viimasel ajal kontoris külas käinud on, teavad, läbis Tiigi 8 kortermaja põhjaliku uuenduskuuri SmartEnCity projekti raames. Meil on nüüd moodne, säästlik ja ilus nutimaja, aga kontor ise nägi remonti viimati X aastat tagasi ning hakkab vaikselt servadest lagunema.

Selleks, et jõulud saaks vastu võtta juba märksa mõnusamas ja motiveerivamas kontoris, oleme võtnud plaani korraldada intensiivse koristusremondisügise!

Ootame hea meelega seltskonda ja abitööjõudu, et koos ERLi minevikku süveneda (arvake, mitu VHS-kasseti meil keldris oli?), trenni teha (mööbel vajab nihutamist!) ja seinu värvida.

Pakume kaasalöömiseks erinevaid võimalusi:

Toeta finantsiliselt

Et saaksime osta ehituskaupa ja mööblit. Meie pangakontod on EE322200221011415405 (Swedbank) ja EE941010102051999003 (SEB), selgituseks märksõna "kontoriremont".

Tule tööjõuks

Koristame, sorteerime ja sõidame prügilale vahet ilmselt oktoobri esimeses pooles ning remondime oktoobri teises pooles. Kui abilisi on juba kogunenud, lepime kokku kõigile sobivad talgud, aga võib tulla ka jooksvalt nokitsema.

Toeta ehitusmaterjalidega

Vajame: värvirulle ja -aluseid, pahtlilabidaid, liivapaberit, maske. Kui on üle poolikud pahtlipakid või valget värvi, siis see kulub ka ära.

Toeta mööbliga

Vajame: 2 suurt ja 1 väikest töölauda, 4-6 tooli. Anna märku, mida pakkuda on.

Anna oma abikäest märku info@roheline.ee

